

FinanceEstonia arvamus krediidiinkasso ning välisriigi krediidiinkasso filiaali aruannete vormi, koostamise metoodika ja esitamise korra määruse eelnõu ning krediidiostja kohta Finantsinspeksioonile esitatava teabe korra ja vormide määruse eelnõu ning seonduvate nõuete kohta

Täname võimaluse eest avaldada arvamust krediidiinkasso ning välisriigi krediidiinkasso filiaali aruannete vormi, koostamise metoodika ja esitamise korra määruse eelnõu (edaspidi **krediidiinkasso aruandlusmäärus**) ning krediidiostja kohta Finantsinspeksioonile esitatava teabe korra ja vormide määruse eelnõu (edaspidi **krediidiostja aruandlusmäärus**) (edaspidi nimetatud koos kui **aruandlusmäärused**) ning nendega seonduvate nõuete kohta.

MTÜ FinanceEstonia (edaspidi **FinanceEstonia**) on Eesti finantssektori katusorganisatsioon, mis esindab enam kui 90 finantssektoris tegutsevat ettevõtjat, sh hulgaliselt krediidiasutusi, krediidiandjaid, krediidiostjaid ja inkassoteenuse osutajaid. FinanceEstonia on saanud oma liikmetelt tagasisidet edastatud aruandluse määruste osas ning üldiselt ollakse seisukohal, et aruandluse ühetaoline ja selge kehtestamine turuosalistele on teretulnud. Samuti on FinanceEstonia seisukohal, et krediidiinkasso tegevusloa kohustus omab olulist rolli seni reguleerimata krediidiandmise elukaare etapist ning korrastab turgu. Samas juhib FinanceEstonia tähelepanu, et nii krediidiinkassode ja -ostjate seadus (edaspidi **KIOS**) kui sellest tulenevad aruandlusnõuded peavad olema turuosalistele selged, ühetaolised ning praktikas ka täidetavad.

Järgnevalt toome välja aruandlusnõuetest ja KIOS-ist tulenevad murekohad ja meie liikmete tagasiside.

I Turuosalistel on kiireloomuline vajadus täpsemate reeglite järele tegevusloa andmise otsustamisperioodil krediidihaldustegevusega jätkamiseks

KIOS-i nõuetest ja seal sätestatud tähtaegadest tulenevalt on tänaseks ebatõenäoline, et valdav osa krediidiinkassodest jõuab enda tegevuse KIOS-i ning sellest tulenevate aruandlusnõuete ja tegevusloa kohustustega 31.12.2024 seisuga kooskõlla viia. Seetõttu on inkassoturu õiguspäraseks toimimiseks ja võlgnike kaitseks kiireloomuline vajadus KIOS rakendussätetes ettenähtud tähtaegade paindlikumaks muutmiseks järgnevatel põhjustel.

1. Seadusandlusest ning aruandlusmäärustest tulenevad tähtajad on ebamõistlikult lühikesed

KIOS jõustus **14.07.2024**. Vastavalt KIOS-ile peab alates **01.01.2025** krediidihaldustegevust jätkata sooviv inkassoettevõtja omama tegevusluba, vastama KIOS nõuetele, mh korraldama raamatupidamisarvestust ja aruandlust vastavalt KIOS-is sätestatule. Vastavalt KIOS-ile on aruannete periood **kvartal** ja aruanded tuleb esitada Finantsinspeksioonile **ühe kuu jooksul pärast aruandeperioodi lõppu**. Krediidiinkassode aruandlusmäärust plaanitakse rakendada aruannete koostamisel ja esitamisel aruandeperioodide kohta, mis lõppevad juba **2024. aasta 31. detsembril või hiljem**. Ka krediidiostjad või asjakohasel juhul nende määratud esindajad, kes esitavad aruandeid KIOS-i alusel, rakendavad määrust aruannete koostamisel ja esitamisel aruandeperioodide kohta, mis lõppevad **2024. aasta 31. detsembril või hiljem**.

Aruandlusmääruste eelnõud saadeti turuosalistele aga alles **09.10.2024** ehk vähem kui kolm kuud enne tegevusloa kohustuse kehtestamist ning aruandlusprotsesside kooskõlla viimise nõuet siseriiklikele nõuetele. Otsuse tegevusloa andmise kohta teeb Finantsinspeksioon **kolme kuu jooksul arvates kõigi vajalike nõuetekohaste andmete ja dokumentide saamisest ning nõuete täitmisest, kuid hiljemalt kuus kuud pärast tegevusloa taotluse saamist.**

FinanceEstonia juhib tähelepanu, et isegi kui inkassoettevõtjad oleksid esitanud tegevusloa taotluse KIOS-i jõustumise päeval, ei oleks võimalik tegevusloa hiljemalt 01.01.2025 saada, kui Finantsinspeksioon peaks kasutama ära kogu neile seaduse alusel antud menetlusaja. **Seega on kiireloomuliselt hädavajalik paindlikumate rakendussätete järele nii KIOS-is kui vastavalt ka aruandlusmäärustes.**

2. Aruandluskohustus ja tegevusloa nõuded toovad kaasa ulatusliku mõju nii inkassodele kui ka võlgnikele

Aruandlusmääruste eelnõude seletuskirjas on välja toodud järgnev:

"Eelnõuga kaasnevate muudatuste mõju krediidiinkassodele ei ole täpselt mõõdetav. Küll aga peavad vastavad subjektid tegema teatuid täiendavaid toiminguid, et tagada oma aruannete esitamine Finantsinspeksioonile. See kulu ei tohiks aga hinnanguliselt olla märkimisväärne."

Antud lähenemine ei vasta FinanceEstonia hinnangul praktikale. Eestis tegelevad inkassoettevõtjad erinevat liiki nõuete omandamise ja sissenõudmisega. Kusjuures paljud neist tegelevad nii krediidiostmise kui ka krediidihaldustegevusega samaaegselt ehk aruandluse nõuete puhul peavad täitma topelnõudeid. KIOS kohaldamisalasse kuuluvad need inkassofirmad, kes tegelevad krediidilepingustest tulenevate võlgade sissenõudmisega või nende ülesostmisega. Teadaolevalt tegeleb aga enamik Eestis tegutsevad inkassoettevõtjaid krediidilepingutest tulenevate võlgnevuste sissenõudmisega ja seega võib eeldada, et seadus hakkab edaspidi kohalduma suuremale osale Eesti inkassoturust. **Seega on mõju märkimisväärne.**

Hoolas inkassoettevõtja, kes soovib oma äritegevusega jätkata, on tänaseks väga suure ajasurve all. KIOS on tegevusloa omamise tähtaja osas range. Tegevusloa taotlus ja esitatav dokumentide pakk eeldab, et inkasso majapidamine on korras. See tähendab, et inkasso toimib vastavalt KIOS-is sätestatule, aruandluse protsessid on paigas, võlgnike huvid kaitstud jm. **Ilma paindlikumate KIOS-i ja sellega seotud aruandlusnõuete rakendamisaktide regulatsioonita mõjutab see aga oluliselt kogu inkassoturgu ning välistatud ei ole ka turu moonutamine, kui krediidiinkasso tegevusloa taotlevatel ettevõtjatel ei võimaldata mõistliku pikkusega ja mõistlikel tingimustel üleminekuperioodi, sh ei võimaldata oma tegevusega loa otsustusmenetluse perioodil mõistlikel tingimustel jätkata ning loa saab ebamõistlikult lühikese (so 6 kuu pikkuse tähtaja jooksul) tähtaegselt kätte näiteks vaid 1-2 inkassoettevõtjat.**

KIOS-is sisalduvate nõuete ning aruandlusmäärustega on tehtud hulgaliselt muudatusi, mis eeldavad seda, et krediidiinkassod ja krediidiostjad peavad muudatusi tegema oma sisemistes tegevusprotsessides, sh teostama IT tehnilisi arendusi, mis võtab väga palju aega jm ressursi. Selgitame, et mahukad muudatused eeldavad senise nõuete omandamise ja haldamise protsessi olulist ümberkorraldust ja vastavate IT-arenduste tegemist. Arendused võtavad aega ja hetkel ei ole võimalik isegi hinnata lõplikku arenduste mahtu. Eestis tegutseb ka väikesemaid krediidiinkassosid, kes peavad selle tarbeks ka personali juurde värbama.

Täiendava aruandluse protsessi rakendamine tähendab, et lisaressurssi tuleb suunata krediidiinkassode raamatupidamise osakonda ja ka muudesse osakondadesse, mis tähendab olulises osas tööjõukulude

suurenemist. Arvestades asjaolu, et krediidiinkasso peab oma tegevuse viima kooskõlla hiljemalt 31.12.2024, ei pruugi aruandluskohustuse täitmiseks olla turuosalistel piisavalt aega täiendavat ressursi osakondadesse suunata ja protsesse muuta.

Seetõttu palume kaaluda täiendava tähtaja andmist KIOS-ist tulenevate nõuete rakendamiseks ja jõustada sätted, mis nõuavad krediidiinkasso ja krediidiostjate töö ümberkorraldamist, sätestavad täiendavaid aruandluskohustusi või IT arendusi, et jõutaks vajalikud IT arendused planeerida, valmis saada ning juurutada.

3. Alates 01.01.2025 esineb oluline oht võlgnike huvide ja õiguste kaitsesele

KIOS aluseks on Euroopa Liidu poolt vastu võetud direktiiv 2021/2167 (*edaspidi direktiiv*), mis reguleerib nende inkassofirmade tegevust, kes tegelevad pangalaenudest (nii tarbijate kui ka ettevõtjate) tulenevate võlgnevuste sissenõudmisega ja nende ülesostmisega. **Direktiivi üheks eesmärgiks on kõrgetasemeline tarbijakaitse.** Seega peaks ka KIOS-i üheks selgeks eesmärgiks olema see, et võlgnik, kes on niigi ühiskondlikult haavatavas positsioonis, ei jääks pelgalt seaduses sätestatud tähtaegade tõttu ilma vajalikust kaitsest. Praktilise näite võib tuua järgmise juhtumi puhul:

„Krediidisaaaja on võtnud pangast laenu, ent kahjuks jäänud laenumaksetega hätta ning tema nõue on täna loovutatud inkassofirmale. Inkasso on krediidisaaajaga sõlminud antud võlgnevuse tasumiseks maksegraafiku, mida krediidisaaaja kohusetundlikult ning õigeaegselt täidab. Inkassol puudub igasugune tahe heast usus tegutseva krediidisaaaja vastu kohtuteed alustada. Inkasso on täna esitanud ka tegevusloa taotluse, ent menetluse võib kesta kuni kuus kuud.“

Nagu eelnevalt viidatud, siis peab inkassoettevõtja taotlema Finantsinspektsioonilt hiljemalt 01.01.2025 tegevusloa ning viima oma tegevuse ja dokumendid KIOS-is sätestatuga vastavusse hiljemalt 31.12.2024 või oma tegevuse nimetatud kuupäevaks lõpetama. KIOS § 3 lg 2 p 1 sätestab, et üheks tegevusluba vajavaks krediidihaldustegevuse liigiks on ka **tasumisele kuuluvate maksete kogumine krediidisaaajalt.**

Oluline on ka ära märkida, et inkassoettevõtja, kes on registrisse kantud ja tegelenud enne KIOS-i jõustumist krediidihaldustegevusega, mis puudutab viivituses olevaid krediidilepinguid ja mille suhtes on enne 2024. aasta 31. detsembrist algatatud kohtu- või täitemenetlus, võib krediidihaldustegevust jätkata kuni 2026. aasta 31. detsembrini ilma, et ta peaks selles tegevuses järgima käesolevas seaduses krediidihaldustegevusele ettenähtud nõudeid (sh omama tegevusluba). Kui nõue on kohtus või täitemenetluses, siis sellega võib edasi toimetada.

Kui aga krediidisaaajat ei saa anda kohtusse, sest ta täidab eeskujulikult maksegraafikut, siis puudub inkassol KIOS-i rakendussätete praeguse sõnastuse korral õigus edaspidi võlgnikult makseid vastu võtta, kui inkassoettevõtjal ei ole oma parimatele jõupingutustele vaatamata õnnestunud hiljemalt 01.01.2025 tegevusluba veel saada (tegevusloa taotlus on FI-le esitatud). Sellisel juhul peab inkassoettevõtja andma KIOS-i alusel võlgnikule sisuliselt juhise, et viimane ei maksaks enam maksegraafiku alusel tähtaegselt võlga tagasi, vaid jääks uuesti võlgnevusse, sest inkassoettevõtjal puudub kuni loa saamiseni õigus maksegraafiku alusel makseid vastu võtta. See omakorda aga kasvatab võlgniku võlakohustuste ulatust ning ei ole kindlasti ei direktiivi ega ka KIOS-i eesmärgiga kooskõlas.

Praktikas tekib ka koheselt probleem, kui võlgnik on võla tasumiseks määranud pangas püsikorralduse või saadab omaalgatuslikult võlasumma siiski inkassole edasi. Ebaselgeks jääb, kas inkasso on kohustatud sellisel juhul pangakonto sulgema, et mitte minna vastuollu KIOS nõuetega? Või tasutud võlasumma võlgnikule tagastama?

Selline olukord on praktikas äärmiselt kahetsusväärne ja eelkõige kahjustab võlgnikku ennast ning rikub antud regulatsiooni peamist ideed – kaitsta haavatavat osa ühiskonnast ning mitte süvendada võlakohustusi. Samuti saab seesugustel segastel asjaoludel oluliselt kahjustatud inkassoturu usaldusväärsus.

Näiteks tegevusloaga krediidiinkasso tegevuse lõpetamise puhul näeb KIOS § 13 lg 5 ja § 56 lg 3 p 3 ette, et enne ei saagi tegevust lõpetada kui olemasolevad kliendisuhed ei ole lõpetatud või teisele krediidiinkassole üle antud. KIOS-is puudub aga regulatsioon selle kohta, et mis saab sellisel juhul seni tegutsenud krediidiinkasso portfelist (krediidilepingute portfell ju päeva pealt ära ei lõppe), kui 01.01.2025 pole veel tegevusluba saadud, sest Finantsinspeksioon ei ole kohustatud enne kuut kuud taotluse esitamisest otsust tegema. **Seega tuleb turuosalistele luua selged juhised, mida saab või tuleb teha tegevusloata isiku krediidiportfelliga ja vastavate pangakontode rahavoogudega.**

Ülalkirjeldatust tulenevalt on nii turuosalistel kui ka võlgnikel selge ning kiireloomuline vajadus täpsemate reeglite järele FI tegevusloa andmise otsustamisperioodiks. **Sellega seoses teeb FinanceEstonia ettepaneku reguleerida KIOS-i rakendussätteid sarnaselt krediidiandjate- ja vahendate seaduse § 105 lõigetega 3-4.**

KAVS § 105. Tegevuse kooskõlla viimine käesoleva seaduse nõuetega

(3) Kui krediidiandja või -vahendaja on esitanud vastavalt käesolevale seadusele tegevusloa taotluse enne 2016. aasta 1. jaanuari ja käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tähtajaks ei ole Finantsinspeksioon otsustanud tegevusloa andmist või sellest keeldumist, ei loeta krediidiandja või -vahendaja tegevust tegevusloata tegevuseks karistusseadustiku tähenduses. Sellisel juhul ei ole krediidiandjal või -vahendajal lubatud alates 2016. aasta 21. märtsist kuni tegevusloa andmise või sellest keeldumise otsustamiseni sõlmida või vahendada uusi krediidilepinguid.

(4) Käesolevas seaduses krediidiandja või -vahendaja poolt krediidi andmisele või krediidi vahendamisele sätestatud nõudeid ei kohaldata krediidilepingute suhtes, mis on sõlmitud enne krediidiandjale või -vahendajale tegevusloa andmist. Kui krediidiandja või -vahendaja annab või vahendab krediiti, sealhulgas annab krediidi krediidisaja käsutusse, lepingu alusel, mis on sõlmitud enne krediidiandjale või -vahendajale tegevusloa andmist, kohaldatakse krediidi andmisele või krediidi vahendamisele ja sellega seotud toimingutele või asjaoludele alates krediidiandjale või -vahendajale tegevusloa andmisest või hiljemalt 2016. aasta 21. märtsist käesolevas seaduses sätestatud.

FinanceEstonia on seisukohal, et regulatsioon peaks toetama lähenemist, et kui krediidiinkasso on esitanud vastavalt KIOS-ile tegevusloa taotluse enne 01.01.2025 ja nimetatud ajaks ei ole Finantsinspeksioon otsustanud tegevusloa andmist või sellest keeldumist, ei loeta krediidiinkasso tegevust tegevusloata tegevuseks karistusseadustiku tähenduses.

Leiame, et põhjendatud oleks, kui sellisel juhul ei oleks krediidiinkassol lubatud alates 01.01.2025 kuni tegevusloa andmise või sellest keeldumise otsustamiseni tegeleda **aktiivselt uute krediidihaldustegevustega, kuid peaks olema lubatud jätkata tegevustega, mis on seotud enne 01.01.2025 alustatud krediidihaldusega** (sh sellise krediidihaldusega, mille puhul ei ole nõue veel kohtu- või täitemenetluses). Nii võiks krediidiinkasso enne 01.01.2025 sõlmitud maksegraafikute alusel võlasummasid jätkuvalt koguda juhul, kui samal ajal on tema suhtes pooleli tegevusloa menetlus ning taotlus tegevusloa saamiseks on esitatud hiljemalt 31.12.2024. Lisaks sellele võiks olla lubatud tegevused, mis on järgnenud varasematele kohtu- ja täitemenetlustele (nt krediidisaja suhtes on algatatud maksejõuetus- või pärimismenetlus).

II Aruandlusmäärused peavad olema kooskõlas KIOS teiste aruandlusnõuete ja praktikaga

1. FinanceEstonia juhib tähelepanu, et KIOS § 8 lg 1 p 4 alusel on tegevusloa taotluses vajalik esitada äriplaani koos informatsiooniga **rahavoogude** kohta. Sama sätte lg 2 alusel esitatakse äriplaani vähemalt kolme aasta kohta. **Krediidiinkasso aruandlusmääruse kohaselt rahavoogude kohta andmete esitamine ei ole aga nõutud.** Turuosalistele jääb arusaamatuks, miks on seaduse ja määruse nõuded erinevad. Sellest tulenevalt leiab FinanceEstonia, et seadusest tulenevad äriplaanis rahavoogude kajastamise nõue on üleliigne, kui samal ajal sellekohast aruandlust inkassoettevõtjalt ei nõuta. **FinanceEstonia teeb ettepaneku muuta KIOS § 8 lg 1 p 4 ning kustutada aastabilansside ja finantsnäitajate plaanidest rahavoogude näitamise nõue.**
2. Aruandlusmääruste eesmärgiks on tagada Finantsinspeksiooni asjakohane järelevalve krediidiinkassode ja krediidiostjate tegevuse üle, milleks on kohustus esitada Finantsinspeksioonile regulaarset aruandlust oma tegevuse üle. Aruandlusmäärused sätestavad Finantsinspeksioonile esitatavate krediidiinkasso aruannete sisu nõuded, sealhulgas aruannete vormid ja aruannetes kasutatud kirjade sisu ning aruannete koostamise meetoodika ja esitamise korra. **FinanceEstonia juhib käesolevale tagasisidele lisatud lisas sisalduva tabeli kujul tähelepanu, et teatud andmeid ei ole võimalik krediidiinkassodel esitada, sest need ei vasta turupraktikas toimuvale või nende esitamise eesmärk või sisu on arusaamatu.**

LISA: FinanceEstonia tagasiside aruandlusmäärustes sisalduvate identifikaatorite kohta

Lugupidamisega

Kaido Saar

FinanceEstonia juhatuse esimees

Martin Länts

FinanceEstonia krediidiandjate ja -vahendajate töögrupi juht

Anu Mürsepp

FinanceEstonia tegevjuht